

„60 sezón, tisíce nálezů“: Archeologové Národního památkového ústavu v Praze slaví 60. výročí. Připravili speciální komentované prohlídky, podcastové rozhovory a sérii příspěvků na sociální sítě

TISKOVÁ ZPRÁVA

Praha, 2. 10. 2025

Příběhy hlavního města skryté (nejen) pod povrchem systematicky zkoumá a chrání už od roku 1965 archeologické pracoviště Národního památkového ústavu. Hlavním impulzem k jeho vzniku byla plánovaná výstavba pražského metra, která si vyžádala řadu archeologických výzkumů přímo v srdci historické Prahy. Od té doby se odborníci z NPÚ na výzkum jádra původního pražského souměstí specializují – od nejstaršího osídlení, přes počátky města a jeho proměny až po dobu takřka nedávnou. Svou práci představí veřejnosti na mimořádných komentovaných prohlídkách nejvýznamnějších pražských archeologických lokalit a také v podcastu NPÚ *PodCastle* a ve fotografiích a videích na sociálních sítích NPÚ.

Speciální komentované prohlídky zavedou návštěvníky do výjimečných míst, kde archeologové mohli zkoumat stopy dávných událostí. První bude už ve středu 8. října hradiště Vinoř a jeho okolí. V dalších týdnech pak vyrazí do ulic Malé Strany, do Břevnovského kláštera a do rotundy sv. Václava na Malostranském náměstí. Mimořádně se otevře konzervátorská dílna pražského pracoviště NPÚ Na Perštýně.

Za uplynulých šest dekad prošly pod rukama pražských archeologů NPÚ stovky výzkumů – při výstavbě metra, opravách ulic, rekonstrukcích památek i v rámci velkých developerských projektů. *„Práce pražského archeologického pracoviště umožnila odhalit nálezy, které jsou považovány za evropské unikáty – rotunda sv. Václava na Malostranském náměstí, románské domy na Starém Městě, židovský hřbitov ve Vladislavově ulici, pozůstatky několika sakrálních staveb v místě románského kostela v Dolních Chabrech, břevnovské pohřebiště pruských vojáků, raně středověké opevnění Malé Strany atd.,“* říká Jaroslav Podliska, archeolog a ředitel pražského odborného pracoviště Národního památkového ústavu.

„Naše práce začíná tam, kde ostatní vidí jen stavební výkop. Pod silnicemi, domy i chodníky často leží historie, která by bez archeologie navždy zmizela. V uplynulých šedesáti letech jsme měli možnost zachytit tisíce příběhů z minulosti Prahy – od raně středověkých kostelů, komunikací a domů, po dávno proměněné čtvrti, řemeslné dílny a zaniklé hřbitovy či pohřebiště,“ uvádí Veronika Staňková, vedoucí odboru archeologie pražského pracoviště NPÚ.

Důležité poznatky o dějinách a vývoji hlavního města přinesly výzkumy na ploše OD Kotva, bývalých kasáren Jiřího z Poděbrad, ve Spálené ulici na místě dnešního Quadria, na Národní třídě před výstavbou multifunkčního objektu DRN nebo v místě někdejšího kláštera magdalenitek v Karmelitské ulici na Malé Straně. Pestré počátky Starého Města skrývala plocha bývalého dominikánského kláštera a jezuitské koleje v areálu Klementina, kde bylo navíc odkryto jedno z raně středověkých pohřebišť, která významně přispívají k objasnění posloupnosti pražského osídlení nejprve na levém a posléze na pravém břehu Vltavy. Zájem archeologů se ale dotýká i samotné řeky, kde sledovali konstrukce nejstarších pražských mostů Juditina a Karlova a také Staroměstského a Šitkovského jezu.

Vedle výzkumu v terénu je úkolem archeologů také péče o významné památkově chráněné lokality. Několik desítek chráněných pravěkých a středověkých hradišť a dalších památek rozestých v administrativních hranicích Prahy (např. Šance v Královicích, Závist, Butovice, Nový hrad u Kunratic, Zámka, Vinoř) je nutné uchovat pro budoucí generace. Proto archeologové NPÚ zajišťují podklady pro odbornou ochranu historických terénů, posuzují stavební záměry a pomáhají chránit památkové hodnoty před nenávratným zničením. Nedílnou součástí jejich práce je i vyhodnocování provedených výzkumů a kontinuální zpracování nálezových souborů získaných v průběhu terénní činnosti.

S nálezovým fondem 15 tisíc krabic archeologických nálezů a doprovodnou terénní dokumentací patří odbor archeologie pražského odborného pracoviště NPÚ mezi nejdůležitější archeologické instituce hlavního města. Významnou součástí jeho práce je také popularizace archeologie a sdílení výsledků s veřejností – formou výstav, odborných i populárně-naučných publikací, přednášek, komentovaných procházek nebo prostřednictvím digitálních platforem a médií. Velkou oblibu si u veřejnosti získal např. knižní Průvodce pražskou archeologií, vydaný společně s pražským Archeologickým ústavem AV ČR. Odbor archeologie NPÚ v Praze spolupracuje také s mezinárodními partnery a účastní se grantových projektů v České republice i v zahraničí.

Mimořádné komentované exkurze pro veřejnost ku příležitosti 60. výročí odboru:

Hradiště Vinoř a okolí

Termín: středa 8. 10. 2025

Komentovaná procházka v terénu s archeology Matyášem Kapicem a Pavlem Taiblem.

Dnešní Vinoř působí lehce ospalým dojmem klidné městské části na severovýchodním okraji Prahy. Množství archeologických památek v jejím blízkém okolí však nechává tušit velmi pestrou minulost stabilně osídleného centrálního místa. Před dvěma roky odkryté pozůstatky rondelu z mladší doby kamenné, dále pak přemyslovské hradiště nacházející se v bažantnici jihovýchodně od dnešní Vinoře a nedávno zkoumané reliktory vrcholně středověké až novověké tvrze v prostoru hospodářského dvora náležícího k vinořskému zámku – tímto výčtem seznam významných památek na území tohoto mikroregionu rozhodně nekončí. Pozornost se zaměří také lokality V Obůrkách nebo Kamenný stůl, které byly osídleny v různých obdobích pravěku a rané doby dějinné.

Archeologie Malé Strany – od Malostranského náměstí přes Karmelitskou ulici (kostely Panny Marie Vítězné a sv. Maří Magdaleny)

Termín: středa 22. 10. 2025

Provází archeolog Jan Havrda.

Vydejte se s námi do srdce Malé Strany, kde se více než tisíciletá historie doslova ukrývá pod dlažbou města. Projdeme se od Malostranského náměstí Karmelitskou ulici, pod níž se skrývá opevnění z 10. století, až ke klášteru Pražského Jezulátka a objevíme různorodé archeologické stopy dávných staletí. Procházku zakončíme u málo známé pražské památky – zaniklého klášterního kostela sester magdalenitek, jehož část byla objevena archeology před více než dvaceti lety. Procházka vám ukáže Malou Stranu z úplně nové perspektivy!

Břevnovský klášter očima archeologů, 60 let archeologického výzkumu

Termín: sobota 1. 11. 2025

Provázejí archeologové Matouš Semerád a Michal Tryml.

Podzimní vycházka areálem Břevnovského kláštera a jeho pamětihodnostmi. Můžete se těšit na kryptu románského kostela sv. Markéty, na jedinečný barokní kostel od Kryštofa a Kiliána Ignáce Dientzenhoferů, malebný areál přilehlé zahrady a také na prohlídku plochy právě skončeného výzkumu válečných hrobů ze sedmileté války.

Konzervátorská dílna pražského odborného pracoviště NPÚ, péče o nálezy

Termín: úterý 11. 11. 2025

Prohlídka vedená archeoložkami Veronikou Staňkovou, Annou Žďárskou a konzervátorkou Anežkou Hřebíčkovou.

Nahlédněte do zákulisí péče o naše kulturní dědictví. Seznámíte se s odbornou prací konzervátorů, jejich nástroji, metodami a technologiemi, které využívají k ochraně a obnově historických artefaktů, zejména skla, keramiky a kovů. Prohlídka nabízí jedinečnou příležitost zjistit, jak vypadá cesta archeologického nálezu od jeho vyzvednutí a očištění až po finální uložení a jaký význam pro jeho uchování má preventivní konzervace.

Rotunda sv. Václava na Malostranském náměstí

Termín: sobota 22. 11. 2025

Provází archeoložka Jarmila Čiháková.

Už v 17. století v soudním rozsudku zaznělo, že rotunda sv. Václava je nejstarší křesťanská památka ve městě. A to ještě tehdy soudce netušil, jaké objevy o 400 let později přinese archeologický výzkum. Přimo na místě se o nich něco můžete dozvědět i vy – přijďte na komentovanou prohlídku a ponořte se do příběhů, které odhalují dávnou minulost i překvapivé souvislosti.

Předvánoční přednáška o archeologii s možnou besedou s archeology – shrnutí objevů a výzkumů za poslední dekádu.

Místo konání: NPÚ ÚOP v Praze, Na Perštýně 12, Praha 1. Termín bude upřesněn.

Na prohlídky doporučujeme se předem registrovat. Podrobné informace o exkurzích najdete na [webu Národního památkového ústavu](http://www.npu.cz).

Kontakt:

Andrea Holasová, PR pracovník, NPÚ ÚOP v Praze, 776 178 914, holasova.andrea@npu.cz

Blanka Černá, tisková mluvčí NPÚ, 724 511 225, cerna.blanka@npu.cz

Součástí tiskové zprávy jsou tyto fotografie:

01 OD Kotva

Základy románského kostela sv. Benedikta a komenda řádu německých rytířů na ploše staroměstského domovního bloku na místě dnešní OD Kotva v době archeologického výzkumu v 1. polovině 70. let 20. století.

Zdroj: NPÚ, foto Zd. Helfert, 1971.

02 Karmelitská_Nebovidská 2003

Plocha archeologického výzkumu v areálu bývalého dominikánského kláštera u sv. Maří Magdalény na Malé Straně v Karmelitské ulici (dnes hotel Mandarin). Zdroj: NPÚ, foto M. Tryml, 2003.

03 Karmelitská_Nebovidská_terén v interiéru

Interiér středního traktu domu čp. 378 v Karmelitské ulici na Malé Straně s prezentací polygonálního závěru presbytáře gotického kostela sv. Maří Magdalény. Zdroj: NPÚ, foto M. Tryml, 2007.

04 rotunda sv. Václava na Malostranském náměstí

Vnitřní prostor románské rotundy sv. Václava na Malostranském náměstí po ukončení archeologického výzkumu. Nález a cesta ke zpřístupnění této zaniklé svatyně byly završeny několika cenami (mj. *Patrimonium pro futuro 2016 a Europa Nostra 2018*). Zdroj: NPÚ, foto L. Smutka, 2005.

05 dlažba rotundy

Fragment románské dlažby vyšehradského typu ve svatováclavské variantě se lvy a gryfy dochovaný v interiéru rotundy sv. Václava. Zdroj: NPÚ, foto M. Pavala, 2004.

06 každodennost ve výkopu

Terénní každodennost – dokumentační práce. Výzkum zaniklé středověké osady Nebovidy na Malé Straně (dnes areál hotelu Mandarin). Zdroj: NPÚ, foto M. Kalíšek, 2005.

07 Quadrio COPA terén

Okolí stanice metra Národní třída u Spálené ulice (dnes plocha OC Quadrio). Archeologický výzkum dvorních částí původní novoměstské zástavby na místě bývalých čp. 69 a 70. Foto F. Malý, 2010.

08 Quadrio COPA nálezy

Plocha bývalého čp. 56 ve Vladislavově ulici na Novém Městě. Nálezová situace spodní části středověké odpadní jímky s keramickými nádobami ze 14. století. Foto F. Malý, 2010.

09 hrob Tychona Brahe

Výzkum hrobky dánského hvězdáře Tychona Brahe ve staroměstském chrámu Panny Marie před Týnem v roce 2010. Foto J. Gloc, 2010.

10 Dolní Chabry kostel

Románský kostel Stětí sv. Jana Křtitele v Dolních Chabrech, dominantní historická stavba uprostřed starého jádra původní vsi. Zdroj: NPÚ, foto M. Tryml, 2014.

11 dlažba Chabry

Fragment románské terakotové dlažby z kostela Stětí sv. Jana Křtitele v Dolních Chabrech. Zdroj: NPÚ, foto J. Hlavatý, 2015.

12 Nový Hrad u Kunratic

Nový Hrad u Kunratic, sídlo římského a českého krále Václava IV. z počátku 15. století. Pohled na zříceninu hradního sklepení pod velkým palácem. V pozadí novostavba lávky přes příkop. Zdroj: NPÚ, foto J. Podliska, 2013.

13 opevnění pod Lichtenštejnským palácem

Dokumentace raně středověkého opevnění Malé Strany v místě Lichtenštejnského paláce (Divadlo Inspirace). Zdroj: NPÚ, foto M. Müller, 2014.

14 nádoby

Soubor kuchyňských a stolních nádob z období vrcholného středověku. Foto M. Frouz, 2016.

15 sklo a hrnce Zetapa U Zlatého prstenu

Keramické a skleněné nádoby v expozici věnované dějinám Prahy ve středověku „Praha Karla IV. – středověké město“ (dům U Zlatého prstenu, Muzeum hlavního města Prahy). Foto © Muzeum hl. m. Prahy, 2017.

16 sklo vilkum

Pozdně renesanční skleněná číše (tzv. *vilkum*) s emailovým dekorem znázorňujícím archanděla Michaela. Nález z okolí stanice metra Národní třída. Zdroj: NPÚ, foto M. Kalíšek, 2016.

17 řemesla Nové Město

Ukázka středověké řemeslné produkce (nůž s dřevěnou rukojetí, kovový visací zámek, klíč a fragment kroužkového brnění) z Nového Města pražského. Zdroj: NPÚ, foto M. Kalíšek, 2016.

18 Klementinum model klášter

Rekonstrukce vrcholně gotické podoby dominikánského kláštera sv. Klimenta na Starém Městě pražském (dnes Klementinum). Autor V. Dvořák, 2017.

19 výzkum Thunovská

Celkový pohled na situaci zděných konstrukcí malostranského příkopu z poloviny 13. století v ulici Thunovské. Foto M. Frouz, 2018.

20 tvrz Jinonice (1)

Letecký pohled na plochu jinonického dvora (před rekonstrukcí). Výsledkem archeologického výzkumu (realizovaného s Archaia Praha, z. ú.) byl objev vrcholně středověké tvrze. Zdroj: NPÚ, foto J. Růžička 2018.

21 tvrz Jinonice (2)

Relikty zděného jádra venkovského statku pražských měšťanů (Jinonická tvrz). Zdroj: NPÚ, foto M. Kalíšek, 2018.

22 Staroměstský jez

Archeologové na Vltavě, dokumentační práce a odběr vzorků při opravě Staroměstském jezu. Zdroj: NPÚ, foto F. Flek 2021.

23 Pražské Jezulátko

Prostor vstupní rampy do kostela Panny Marie Vítězné v Karmelitské ulici. Pohled na plochu archeologického výzkumu v době odkrývání 400 let staré dlažby. Zdroj: NPÚ, foto J. Havrda, 2024.

24 SM V Kolkovně 919_kamenný kadlub 13. st. k odlévání drobných předmětů z barevných kovů

Kamenný kadlub používány k odlévání drobných předmětů z barevných kovů ze 13. století (čp. 919, V Kolkovně, Staré Město). Zdroj: NPÚ, foto J. Hlavatý, 2022.

25 hroby Břevnov

Nejsvrchnější úroveň koster hromadných hrobů pruských vojáků z doby sedmileté války (1757) v areálu Břevnovského kláštera. Zdroj: NPÚ, foto E. Ditmar, 2024.

26 Průvodce pražskou archeologií (2017) obálka

Obálka populární publikace Průvodce pražskou archeologií z roku 2017.

27 depozitář v Bohnicích

Barokní statek Vraných ve Starých Bohnicích, depozitář a detašované pracoviště odboru archeologie NPÚ Praha. Zdroj: NPÚ.